

μέ πλοῖον πολὺ ὑπέρτερον καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ναυτῶν καὶ κατὰ τὴν τέχνην τῆς πολεμικῆς, ἐπροσπάθει νὰ ἀπορύγῃ τὴν σύγκρουσιν, πλὴν δὲν ἠδυνήθη, διότι περὶ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου, προσπελάσαντος τοῦ Γαλλικοῦ, ἠναγκάσθη ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς μάχην διαρκέσασαν μόλις μίαν ὥραν, διὰ τὸ ἐπελθὼν σκότος τῆς νυκτός. Ὅλην τὴν νύκτα ὁ Μικούλης περιέφραξε τοὺς τοίχους τοῦ πλοίου του ἀπὸ καπνῶν καὶ ἄλλας ὕλας κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολισμοῦ.

Τὴν ἐπιοῦσαν εὐρισκόμενα ἀμρότερα τὰ πλοῖα πολλὰ πλησίον ἐνεκα τῆς ἐπελθούσης γαλήνης, ὅτε βλέποντες οἱ Γάλλοι ὑπὸ τὰ κανονοστάσια τῶν τῶν Ὑδραϊκῶν πλοίων, ἤρχισε τὸν πυροβολισμὸν μετὰ γάλην σφοδρότητα, περιμένοντες ἀπὸ ὥραν εἰς ὥραν τὴν παράδοσίν του, ἀλλὰ πόσον ἔμειναν ἠπατημένοι, οἱ δαίλαιοι, ὅτε εἶδον μετ' ὀλίγον, ὅτι ἐμάχοντο μετὰ ἄνδρας γενναίους, οἵτινες ἐγκαρδιωθέντες διὰ τοῦ ὁποίου θάρρους ἐλάβανον ἀπὸ τὸν ἀτρόμητον Μικούλην, ἀντεπυροβόλουν μετὰ ὅλην τὴν ἑλληνικὴν γενναιοφυσίαν μέχρις ἑσπέρας, εἰς τρόπον ὥστε τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην ἐφόνευσαν δεκατρεῖς Γάλλους καὶ περὶ τοὺς δεκαεῖς ἐπλήρωσαν χωρὶς νὰ θλαφθῇ οὐδεὶς τῶν Ὑδραϊῶν.

Ὁ Γάλλος πλοίαρχος, θεωρῶν μὲ ἄκραν ἀδημονίαν τὴν ἀπώλειαν τῶν ναυτῶν του, ἐξηκολούθει τὸν πυροβολισμὸν μὲ περισσότερον πείσμα, ἀλλ' ἐπελθούσης τῆς νυκτός ἠναγκάσθη νὰ τὸν παύσῃ προπαρασκευασθεὶς ὁμῶς διὰ τὴν αὖριον. Ὁ δὲ Μικούλης πολὺ εὐχαριστημένος ὢν, διότι ἐγνώριζεν, ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι μ' ὅλην τὴν τακτικὴν τῶν δὲν ἦσαν ἀκαταμάχητοι ὡς τοὺς ἐλογίζετο, προητοιμάσθη καὶ

αὐτὸς ἐπίσης. Ὅθεν τὴν ἐπιούσαν, ἐν ᾗ εὐρίσκοντο τὰ δύο μέρη εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, ὡς δεσμευμένα διὰ τὴν ἄκραν γαλήνην, οἱ Γάλλοι ἤρχισαν πρῶτοι τὴν προσβολήν. Δὲν ἔλειψε καὶ ὁ Μιαούλης νὰ τοὺς ἀκτικρούσῃ μετὰ σφοδρότητος καὶ πολλῆς ἐπιτυχίας.

Ἐπὶ τέλους ὁ Γάλλος, καταπλαγίς τὴν ἀνδρείαν τοῦ Μιαούλη, καὶ θεωρῶν, ὡς αἶσχος κατὰ τῆς τιμῆς τῆς Γαλλίας, πᾶσαν ὑπὸ τῶν Ὑδραίων κερδαινομένην νίκην, ἠθέλησε ν' ἀποπειραθῇ ἐκ συμβιβασμοῦ τινος μετὰ τοῦ Μιαούλη. Ὅθεν διέταξε τὸν πρωρέα (Πιλότον) νὰ τῷ ἀναγγεῖλῃ, ὅτι διὰ νὰ πύσῃ ἢ μεταξὺ των μάχης, προσεκάλει αὐτὸν νὰ τῷ ὑποχωρήσῃ νὰ τῷ κάμῃ μόνον διὰ τὸν τύπον τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ πλοίου του, καὶ τοῦτου γενομένου, τῷ ὑπέσχετο νὰ τὸν ἀφήσῃ ἀνενόχλητον.

Ὁ Μιαούλης, ὅστις εἶχεν ἕως τῶρα τὰ νικητήρια, ἀκούσας ταύτην τὴν γελοιώδη πρότασιν, ἐκάγχασε καὶ τῷ ἀπεκρίθη τὰ ἐξῆς διὰ τῆς σάλπιγγος: « τότε μόνον ἐχθρὸς δύναται νὰ πατήσῃ τὸν πόδα του εἰς » Ἑλληνικὸν πλοῖον, ὅτε δὲν ἠθέλει ὑπάρχει ψυχὴ » ζῶσα, καὶ ἂν ἀγαπᾷ ἅς δοκιμάσῃ ». Ταῦτα ἀκούσας ὁ ὑπερόπτης Γάλλος, ἐφρύαξε καὶ ἐξηκολούθει τὸν πυροβολισμόν σφοδρότερον. Τὸ αὐτὸ πράττοντες καὶ οἱ Ὑδραῖοι, εἶδον ὅτι ἀπὸ τὸν ἀκατάπαυστον πυροβολισμόν, ἡ πολεμικὴ ὕλη τοῦ πλοίου εἶχε σχεδὸν ἐξαντληθῇ, ὥστε ἠναγκάσθη ὁ Μιαούλης νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς ναύτας του νὰ πολεμοῦν μὲν, πλὴν νὰ μὴ κανοναβολοῦν τυχεῶς διὰ νὰ μὴν ἠθέλει ἐκλείψει ἡ πυρίτις. Ὅθεν αἱ μετ' εὐστοχίας ριπτόμεναι σφαῖραι, ἐκ τῶν ὁποίων καμμία δὲν ἐρρίφθη κατὰ τῶν ἐναντίων, χωρὶς νὰ προξενῇ ζημίαν καὶ ὀλεθρον, ἠνάγκασαν ἐπὶ τέλους τὸν Γάλλον νὰ ὑποχωρήσῃ, ὡς μὴ

δυνηθεῖς νὰ κατατροπώσῃ μίαν φούκταν Ἑλλήνων, πλὴν θαυμάζων καὶ ἀπορῶν μὲ τὸν ἀνέλπιστον ἥρω-
ισμὸν των, διὸ καὶ δὲν ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ νὰ κηρύττῃ ὁ-
που καὶ αὐτὸ εὑρίσκετο, τὴν παράδοξον ἀνδρείαν των.

Ἡ περίφημος αὕτη ναυμαχία, ἣτις διήρκεσε τρεῖς
ἡμέρας, ἔκαμε κρότον μέγαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκαί-
νῃν, διὰ τε τὴν μεγίστην διαφορὰν τῆς δυνάμεως τῶν
διαμχομένων πλοίων καὶ διὰ τὴν ἐπαισθητὴν ζημί-
αν τῶν Γάλλων, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι διεφθάρησαν καὶ
αἱ ἀποσκευαὶ τοῦ πλοίου των, ἐφονεύθησαν ἐξ αὐτῶν
εἰκοσιπέντε καὶ ἐξήκοντα δύο ἐπληγώθησαν συμπερι-
λαμβανομένων καὶ τῶν ἀνωτέρω δεκατριῶν Γάλλων,
ἀπὸ δὲ τοὺς Ὑδραίους οὔτε ἐφονεύθη οὔτε ἐπληγώ-
θη κανεὶς, ἐκτὸς μόνον ἑνὸς κριοῦ, τὸν ὁποῖον ἔτρε-
φον διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ Μιαούλη. Πράγμα τῷ ὄν-
τι παράδοξον καὶ ἀπίστευτον, ἀλλ' ἀληθέςτατον. Τὸν
κρίον τοῦτον ἰδὼν ὁ Μιαούλης πεσόντα νεκρὸν, μει-
διῶν εἶπε πρὸς τοὺς ναύτας· «ὁ ταλαίπωρος κριὸς μό-
νος ἐθυσιάσθη ὑπὲρ ἡμῶν». Ἐντοσοῦτω ὅλαι ἐν γένει
αἱ ἀποσκευαὶ τοῦ πλοίου τοῦ Μιαούλη κατεφθάρησαν,
ἐπίσης καὶ τὸ σκάφος εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἦτο
κατατροπυημένον καὶ μόλις ἠδυνήθη νὰ ἐλλιμενισθῇ
εἰς Ὑδραν ἀπὸ τὰ πολλὰ εἰσερχόμενα ὕδατα. Ὅθεν
ἀνίκανον ὃν πρὸς περαιτέρω πλοῦν, τὸ ἐπιδιώρωθ-
σαν, καὶ εἰς τὴν ἐπισκευὴν αὐτοῦ ἐξοδεύθησαν ἱκανὰ
χρήματα.

Ὁ Ἀντώνιος Ἰω. Κριαζῆς ἐπιστρέφων τῷ 1813
ἀπὸ τοῦ ταξείδιον τῆς Εὐρώπης περὶ τὴν δύσιν τοῦ
Ἡλίου, συνηντήθη ἐξωθεν τῆς Ζαχύνθου ἀπὸ ἑνὸς Ἀγ-
γλικὸν πολεμικὸν Βρίκιον, τὸ ὁποῖον, ἐφ' οὗ τὸν
προσενάλει διὰ τῶν σημείων νὰ καταστείλῃ τὰ πα-
νία του, διὰ νὰ τῷ κάμῃ τὴν συνήθη ἐπίσκεψιν καὶ

δὲν εἰσηκούσθη, ἤρχιστε νὰ τὸν καταδιώκῃ διὰ τῶν
 κανονοβολισμῶν. Ὁ Κριεζῆς ὑπολαβὼν κατ' ἀρχὰς
 τὸ Βοϊκίον δι' Ἀλγερινὸν διὰ τὸν φόβον τῆς αἰχμα-
 λωτίας ἐπροσπάθει ὅλαις δυνάμεσι τὴν ἀπομάκρυν-
 σίν του καὶ πυροβολούμενος ἀντεπυροβόλει. Μετ'
 ὀλίγην ὥραν ὅμως πλησιάζαντος τοῦ Βοϊκίου διέκρι-
 ναν ἀπὸ τὰ σημεῖα, ὅτι ἦτον Ἀγγλικόν. Οἱ ναῦται
 ἤρχισαν νὰ ταράττωνται, συλλογιζόμενοι τὸν κίνδυ-
 νον, εἰς ὃν ἦσαν ἐκτεθειμένοι, νὰ πολεμήσωσι μὲ τοι-
 οῦτον ἐχθρόν, ὑπερέχοντα καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ
 πλοίου καὶ τὴν τέχνην τοῦ πολεμεῖν, οἷοι ἦσαν οἱ
 Ἀγγλοι. Ἀλλ' ὁ Κριεζῆς, ἂν καὶ ἠσθάνθη καὶ αὐτὸς
 ὅτι τοῦ ἦτο δεινὸν ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς τοιοῦτον ἀ-
 νιτον ἀγῶνα, πλὴν ἀπεφάσισε, πρὶν νὰ χάσῃ τὸ πλοῖ-
 ον του, νὰ πολεμήτῃ μέχρι τελευταίας του ἀναπνοῆς.
 Ὅθεν ἀποτανθεὶς εἰς τοὺς ναύτας του, « διὰ τί ἐ-
 » δειλιάσατε, τοῖς εἶπε, μήπως
 » δὲν εἶναι καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ὡς
 » ἡμεῖς; ἀλλ' ἂν ἔχωσιν οὐ τοιπλει-
 » ποτέρας δυνάμεις, πλὴν ἔχουσιν
 » τὸ ἄδικον· ἡμεῖς ὅμως, ἔχοντες
 » τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ δίκαιον,
 » δὲν τοὺς φοβούμεθα καὶ μαχό-
 » μενοι θὰ τοὺς νικήσωμεν μετ' ἡ-
 » βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ». Τοιοῦτοτρόπως
 ἐνθαρρυνθέντες διὰ τῶν ἐθουσιαστικῶν λόγων του
 καὶ τοῦ παραδείγματός του, ἐξηκολούθουν μετ' ἐπι-
 μονῆς ν' ἀντωθῶσι τὴν ὑπερβάλλουσαν δύναμιν τῶν
 Ἀγγλων. Ὅθεν φέροντες εὐστόχως τὰς βολὰς των,
 ἐπροξένησαν μεγάλην φθοράν εἰς τὰς ἀποσκευὰς
 των, καὶ μολοῖσιν ἡ καταδιώξις ἐξηκολουθεῖτο δρα-
 στηρίως καθ' ὅλην τὴν νύκτα, πλὴν δὲν ἔσχυσαν νὰ

τοὺς καταδαμάσῃσι, καθότι ὠφελοῦμενοι ποτὲ μὲν ἀπὸ τοῦ σκότος τῆς νυκτός, ποτὲ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνέμου, κατέφυγον ἐπὶ τέλους εἰς τὸν λιμένα τῶν Κυθήρων, ὅπου ἐνόμιζον, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἀσφαλισμένοι ἀπὸ τὴν μαρίαν τῶν Ἀγγλων. Πλὴν ἐφεύσθησαν τῆς ἐλπίδος τῶν, διότι προσορμισθεν μετ' ὀλίγον καὶ τὸ Βρίκιον, ἠθέλησε νὰ κατὰσχη τὸ Ὑδραϊκὸν αὐθαίρετως, λογιζόμενοι αὐτὸ ὡς νόμιμον λεῖάν των.

Ὁ Κριεῖζης, βλέπων τὸ αὐθαίρετον κίνημά του, κατέφυγεν εἰς τὴν Τοπικὴν Ἀρχὴν καὶ διεμαρτυρήθη ἐναντίον του· πλὴν εἰς μάτην, καθότι μένεα πνέων ὁ Ἀγγλος, ἐπειδὴ τοῦ κατεσύντριψε τὴν μπούμα, τὸ τριγκέτο, τὸ παρOUCHέτο, τὴν ναυτικὴν πυξίδα του, κ. τ. λ. καὶ πρὸ πάντων τοῦ ἐφόνευσε τρεῖς ναύτας. Ὁθεν μὴ σεβόμενος οὔτε ἑαυτὸν, οὔτε τὸ δίκαιον τῶν Ἑθνῶν, ἐπέβη ὡς ληστὴς ἐπὶ τοῦ Ὑδραϊκοῦ πλοίου διὰ νὰ τὸ κατασχέσῃ. Ὅτε δὲ ἰδὼν τὸ πλήρωμα σῶον καὶ τὸ πλοῖον χωρὶς τινὰ βλάβην, ἐφρύαξεν ἀπὸ τοῦ κακόν του, καὶ παρσιτραπίς, ἐβράβησε μὲ ἀναίδειαν τὸν ὑποπλοίαρχον, διότι ὁ Κριεῖζης ἦτον εἰς τὴν ἑρᾶν· ἀφήσας δὲ ἑκάνῃν φρουράν, ἐξῆλθε τοῦ πλοίου. Ἰδοὺ πολιτισμός! καὶ τί ἄλλο περισσότερον ἠδύναντο νὰ κάμωσιν οἱ Ἀλγερίνοι; καὶ μολοντοῦτο καυχῶνται ὅτι εἶναι πολιτισμένοι καὶ φιλελεύθεροι!!!

Ἐντοσούτω ὁ Κριεῖζης, ἐπικυλούμενος τὴν συνδρομὴν τῆς Ἀρχῆς, μόλις μετὰ δύο ἡμέρας ἔλαβε τὴν ἀδειαν τῆς διαχωρήσεως, ἀρ' οὗ πληρώσῃ εἰς τὸν Ἀγγλὸν τρικλῶσιν δέπηλα δι' ἀποζημίωσιν τοῦ Ἀγγλικοῦ Βρικίου του. Ὁ Κριεῖζης, θεωρῶν ὅτι τὸ δίκαιωμα τοῦ ἰσχυροτέρου ὑπερίσχυσεν, ἐκὼν ἅκων ἐπλήρωσεν αὐτὰ διὰ ν' ἀπαλλαχθῇ πλὴν ἐν ᾧ ἀπη-

ρίθμει τὰ τάλληρα ἔλεγε δημοσίᾳ, πληρόνω μὲν ἀδικως, εὐχαριστοῦμαι τοῦλάχιστον, ὅτι ἐταπείνωσα τὴν ὀφρὺν τῶν Ἀγγλων, καὶ οὕτως ἀνεχώρησε καὶ ἔρθασεν εὐτυχῶς εἰς Ὑδραν.

Ὁ Κωνσταντῖνος Μεθενίτης διευθυνόμενος μὲ τὸ πλοῖον του εἰς τὰ μέρη τῆς Ἰσπανίας τῷ 1814 διὰ νὰ πωλήσῃ τὸ φορτίον του, κατὰ τὸν πλοῦν του συντητήθη μὲ μίαν Κορβέταν Ἀλγερινήν, ἥτις τὸν κατεδίωκε διὰ νὰ τὸν συλλάβῃ. Ὁ δὲ Μεθενίτης, μὴ δυνάμενος ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς μάχην, διότι ἦτο βαρυφορτωμένον τὸ πλοῖον του μὲ σῖτον, ἀπέφευγε πάντοτε τὴν συμπλοκὴν, καθόσον ἡδύνατο. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγην ὥραν πλησιάσαντες οἱ βάρβαροι, προσκαλοῦσι τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ διὰ τῆς σάλπιγγος νὰ παραδοθῶσιν ἐὰν δὲν ἤθελαν νὰ χάσωσι τὴν ζωὴν των. Οἱ Ὑδραῖοι, ἀκούσαντες τὴν ἀπειλὴν ταύτην ἀπεφάσισαν μ' ὅλην τὴν ἀδυναμίαν των, παρὰ νὰ γίνωσιν αἰχμάλωτοι, νὰ πολεμήσωσιν. Ὅθεν ἐνθουσιασθέντες τοὺς ἀνταπεκρίθησαν μ' αὐτὰς τὰς λέξεις « ὅχι βάρβαροι, δὲν παραδιδόμεθα, διότι προτιμῶμεν ν' ἀποθάνωμεν ἐλεύθεροι παρὰ σκλάβοι εἰς τέτοια ἀνθρωπόμορφα θηρία!

Ταῦτα λέγοντες, μετέφερον δύο κανόνια εἰς τὴν πρύμνην, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ν' ἀναχαιτήσωσι μόνον τὴν μανιώδη προσβολὴν των, καὶ οὕτως ἀνθίσταντο, φυγομαχοῦντες δι' ἑκτὴν ὥρας κατὰ συνέχειαν. Ἰσχύσαν δὲ τοσοῦτον διὰ τῶν δύο κανονίων, ὥστε ὅχι μόνον ν' ἀντικρούσωσι τὰς δυνάμεις των, ἀλλὰ νὰ καταφθείρωσι καὶ ὅλας τὰς ἀποσκευάς των, φονεύσαντες ἐξ αὐτῶν δεκαῆξ καὶ εἰκοσιτρεῖς πληγώσαντες χωρὶς νὰ βλαφθῇ οὐδεὶς τῶν Ὑδραίων, ἕως οὗ

διεσώθησαν ἐν τῷ λιμένι τῆς Μαγιόρκης, ὅπου ἔκα-
με κρότον ἢ ναυμαχία αὕτη διὰ τὴν ἀνίσον πάλην.
Οἱ δὲ Ἀλγερίνοι, μὴν ὑποφέροντες τὴν κατασχύνην
νὰ τοὺς διαφύγῃ ἡλεία, πνέοντες ἐκδίκησιν εἰσῆλθον
καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν λιμένα, μὲ πρόθεσιν νὰ συλλά-
βωσι τὸ πλοῖον διὰ τῆς βίας ἐπὶ λόγῳ, ὅτι ἐτόλμη-
σε ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸ Βασιλικὸν πλοῖον.

Ἄλλ' ἡ Τοπικὴ Ἀρχή, ἐλέπouσα τὸ αὐθαδὲς κί-
νημά των, διέταξε ἀμέσως νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λιμένος
καὶ ἂν ἔχωσι τὴν γενναιότητα, ἰδοὺ ἡ πλατεῖα θά-
λασσα, τοῖς ἔλεγεν, ὅταν ἐξέλθῃ νὰ τὸ συλλάβῃ, καὶ
οὕτως ἐξῆλθον ἐν τῷ ἅμα πλὴν ἀναμένοντες τὴν
ἐξοδὸν του. (1) Μεθενίτης μετὰ τὴν πώλησιν τοῦ φορ-
τίου του, θέλων νὰ ταπεινώσῃ τὴν ὄφρυν τῶν Ἀλ-
γερίνων, καὶ διὰ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς κατοίκους, ὅτι
δὲν εἶχε τίποτε φοβερόν πρὸς ἄνδρας, οἵτινες ἤξευ-
ραν νὰ μάχωνται ἀνδρείως ἀπέναντι κολοσσαίων
δυνάμεων, ἐνεδυνάμωσε τὸ πλοῖον του μ' ὅλα τ'
ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου, καὶ ἔχων ἐβδομήκοντα δύο
ναῦτας ἐκλεκτοὺς καὶ μαχίμους ἐξῆλθε τοῦ λιμένος
μὲ σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ναυμαχήσῃ ὅχι πλέον φυ-
γοπολεμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ συστάδην.

Οἱ κάτοικοι μαθόντες τὴν ἀπόφασίν του, ἐθαύμα-
σαν, διότι τοῖς ἐφάνη παράδοξον, ἐν σιταγωγὸν πλοῖ-
ον νὰ λάβῃ τὴν τόλμην ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς μάχην
μὲ πολεμικὸν καὶ μάλιστα κορβέταν· πλὴν τί δὲν
κάνει ἡ γενναιοφυχία. Ὅθεν κινούμενοι ἀπὸ περι-
έργειν, ἀνέβησαν εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη τῆς νή-
σου, διὰ νὰ ἴδωσι τὸ τέλος τῆς ἀνίσου ταύτης πά-
λης. Ἄλλ' οἱ δεῖλαιοι Ἀλγερίνοι καίτοι κομπορρη-
μονοῦντες πρὸ ὀλίγον ἡμερῶν, ὅτι παρεφύλαττον
αὐτὸ διὰ νὰ τὸ συλλάβωσιν αὐτανδρον, ἅμα εἶδον

αὐτὸν ἐξερχόμενον καὶ διευθυνόμενον κατ' αὐτῶν εἰς
παράταξιν πολέμου, ἀντὶ νὰ ἐφορμήτωσι κατ' αὐ-
τοῦ, φόβῳ συσχεθέντες, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ὁ
γενικὸς ἀλλաλαγμὸς τότε καὶ αἱ κινήσεις τῶν πύ-
λων, ἔδειξαν τὴν μεγάλην τῶν Ἰσπανῶν θεατῶν
εὐαρέστησιν, οἵτινες βλέποντες τὴν θρασυδειλίαν
τῶν βαρβάρων, ἤρχισαν νὰ συρίζωσι καὶ νὰ τοὺς
χλευάζωσι, τοὺς δὲ Ὑδραῖους νὰ εὐφημῶσι μακρό-
θεν, καὶ κρατοῦντες τοὺς πύλους εἰς χεῖράς των, σεί-
οντες αὐτοὺς, ἐκραζαν στενταρείως, « Ζ ή τ ω σ α ν
ο ι ὁ Ε λ λ η ν ε ς .

Τῷ αὐτῷ ἔτει, ἤτοι τὸ 1814, ὁ Ἀναγνώστης
Καρμανιώλας, ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸ ταξιδεῖόν του εἰς
Ὑδραν καὶ ἀπέχων τεσσαράκοντα μίλια μακρὰν τῶν
παράλιων τῆς Ἰσπανίας, συνηντήθη ἀπὸ ἐν πολέμι-
κὸν Γαλλικὸν Βρίκιον, τὸ ὁποῖον τὸν κατεδίωκε, διὰ
νὰ τὸν συλλάβῃ. Ἀλλ' ὁ Καρμανιώλας ἔχων βοη-
θὸν τὸν ἀνεμὸν, ἔφυγεν ὅσον ἠδύνατο. Μετ' ὀλίγον
δὲ πύσαντος τοῦ ἀνέμου, ἔσπευτε νὰ προπαρασκευα-
σθῇ διὰ νὰ ἀντικρούσῃ τὴν ὁρμὴν τῶν Γάλλων. Ἡ
μάχη ἤρχισε πρῶτον μὲ ἀκροβολισμὸν, ἀλλ' ὅταν
ἐπλησίασαν σιμὰ ἀμφοτέρω τὰ πλοῖα, ἡ συμπλοκὴ
κατέστη γενικὴ, καὶ ἔγεινεν ὁξυτέρα ἐκατέρωθεν
πλὴν μ' ὅλην τὴν ὑπερέχουσαν δύναμιν καὶ τὴν
τακτικὴν τῶν Γάλλων, οἱ Ὑδραῖοι ἔμειναν ἀκλόνη-
τοι εἰς τὰς θέσεις των, καὶ ὁσάκις ἐδοκίμασαν νὰ
τοὺς προσβάλλωσι, τοσοῦτον τοὺς ἀντέκρουσαν καὶ
τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοδρομήσωσι, διότι ἡ ἀν-
δρεία τοῦ Καρμανιώλα ἐξεπλήρου τὰ πάντα καὶ
προελάμβανε πᾶσαν ἐφοδον.

Ἀπὸ τὸ ἀκατάπαυστον πῦρ τῶν πυροβόλων πε-
ποκνωμένος ὁ καπνὸς τῆς πυρίτιδος εἶχεν ἐπισκιά-

σει τὴν ἀτμοσφαιραν τόσον ἕνεκα τῆς γαλήνης, ὥστε ἱκανὴν ὥραν μόνις διεκρίνετο τὸ ἐν πλοῖον τοῦ ἄλλου, καὶ ὥς ἐκ τούτου ἐπλησίασαν ἀμφοτέρα τόσον σιμᾶ, ὥστε συνεπλέχθησαν μὲ τὰ κελώδιά των. Οἱ Γάλλοι, εὐρόντες τότε τὸν καιρὸν ἀρμόδιον, τεσσαράκοντα πέντε ἐξ αὐτῶν εἰσεπήδησαν μετὰ μανίας εἰς τὸ Ὑδραϊκὸν πλοῖον, μὲ σκοπὸν νὰ τὸ κυριεύσωσιν αὐτανδρον· ἀλλ' οἱ Ὑδραῖοι καὶ περ ἐστενοχωρήθησαν εἰς ἄκρον, τὸ μέγεθος ὁμῶς τοῦ κινδύνου καὶ ἡ ἐγκαρδίωσις τοῦ Καρμανιώλα ἐδιπλασίασε τὰς δυνάμεις των, καὶ χωρὶς ν' ἀπελπισθῶσιν, ἐδέχθησαν μὲ ἀξιοθαύμαστον ἀνδρίαν καὶ ἐπιμονὴν μαχόμενοι πότε μὲ τριμπόνια, καὶ πότε μὲ τὰ ξίφη. Οὕτω δὲ μετὰ λύσσης τῶν πολεμιστῶν συναντωμένων, ὅτε μὲν ἐφώρμων οἱ Γάλλοι κατὰ τῶν Ὑδραίων, ὅτε δὲ οὗτοι κατὰ τῶν Γάλλων, πλήσσοντες αὐτοὺς ἰσχυρῶς διὰ τῶν σπαθίων, ὥστε κατέθραυσαν ἅπαντας, ἡ νίκη ἐφαίνετο ἀμριρρέπουσα, ἐπὶ τέλους δὲ ὑπερίσχυσαν καὶ ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην· εἰκοσιδύο Γάλλοι φονευμένοι, οἱ δὲ λοιποὶ θεωροῦντες τὴν ἀπώλειαν τῶν συντρόφων των, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν μάχην, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ μόνις ἐσώθησαν εἰς τὸ πλοῖον των τὸ πλεῖστον μέρος καταπληγῶμενοι.

Τοιαύτη σπανία τῶ ὄντι γενναιότης ἐθαυμάσθη ἀπὸ ὅλους καθὼς καὶ τοὺς ἰδίους Γάλλους, ἦτις τοῖς ἐράνη λίαν παράδοξον, καθότι δὲν ἔγλιπζον ποτὲ νὰ ἴδωσι τοιοῦτον ἥρωισμὸν ἀπὸ ἀτάκτους ναύτας καὶ ἀπειροπολέμους, ὡς ἐφαντάζοντο μὲ τὰς ιδέας των. Πλήρῃ πρόμοιοι ἄνδρες τί δὲν δύνανται νὰ κατορθώσωσιν! Οἱ Ὑδραῖοι εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν συμπλοκὴν δὲν ἔχασαν εἰμὴ ἓνα μόνον φονευμένον, καὶ τοῦτον

μωρόν, ὅστις ἦτο γυναικάδελφος τοῦ Κερμανιώλα, τοῦ ὁποίου ὁ θάνατος προῆλθεν ὡς ἐκ τῆς ἀπροσεξίας, ἣν εἶχε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς συμπλοκῆς διότι ἔτρεχεν ἀτάκτως ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τοῦ πλοίου ἕως εἰς τὸ ἄλλο· ἔλαβε δὲ σπμχντικὴν βλάβην εἰς τὰς ἀποσκευὰς τοῦ πλοίου του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Ἡμερὴ τῆς παιδείας, θρησκείας καὶ Χαρακτῆρ
τῶν γυναικῶν.

Μεταβαίνοντες ἤδη εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν ἠθικὴν διαμόρφωσιν τῶν κατοίκων, θέλομεν ἐξετάσει ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ τὸν χαρακτῆρα τῆς Ὑδραϊκῆς κοινωνίας, ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ἀτομικῆς ἀναπτύξεως ἣτις τόσον ἀποτελεσματικῶς ἀπορρέει ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν σῶμα.

Ἡ ἔλλειψις τῶν μέσων τῆς διαφθορᾶς, διατηρήσασα τὸν χαρακτῆρα τῆς Ὑδραϊκῆς κοινωνίας εἰς τὴν φυσικὴν του κατάστασιν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, κατελήφθη ὑπὸ τῆς προσόδου τῆς Ναυτιλίας, εἰσέτι ἀκμαῖα ἐνδυναμωθείσα ὑπὸ τῆς τάσεως πρὸς τὴν μάθησιν, καὶ ὑπὸ τῆς ἰδιαίτερας τάσεως τῶν κατοίκων πρὸς τὸ σεμνόν καὶ ὑπερήφανον. Οἱ Ὑδραῖοι πολὺ πρῶτον ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῶν εὐρώων τῆς ἐποχῆς τῶν καὶ πολὺ ἐνωρίς ἐξεπαιδεύθησαν εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς Σμύρνης περὶ τὸ 1670 ἐπὶ τοῦ περιφήμου αὐτοῦ Καθηγητοῦ Χρυσάνθου καὶ εἰς τὸ Σχολεῖον τῆς Σίφνου, οἱ υἱοὶ τῶν εὐποροτέρων, οἵτινες πρὸ τῆς

ἀφίξεως τοῦ Βούλγαρη ἀπετέλουν τὰ μέλη ὁρῆς τι-
νος κατὰ τὸ σκέπτεσθαι ὁμάδος. Πολὺ πρὸ τῆς ἐπο-
χῆς ἐκείνης καὶ μετὰ ταῦτα, διάφοροι περίφημοι τῆς
Ἑλλάδος ἄνδρες, ὡς οἱ Ἱεροκῆρυκες Κύριλλος ὁ
Πάρης καὶ Χ. Ἀγάπιος ἐκ Δημητσάνης, εἶχαν ἐπι-
σκεφθῇ τὴν Ὑδραν, διδάσκοντες τὸν λόγον τοῦ Θε-
οῦ. Ὁ ἐκ Κορίνθου Ἅγιος Μακάριος Νοταρᾶς, (θεῖος
τοῦ Πανούτσου Νοταρᾶ), ἠتكήτευσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη
ἔξωθεν τῆς πόλεως ἐντὸς κελίου τὸ ὅποιον εἶναι
καὶ σήμερον ἀκόμῃ ἀντικείμενον σεβασμοῦ. Πολλοὶ
ἄνδρες, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ζυγὸς δὲν κατώρθωσε νὰ
ἐκριζώσῃ τὴν ἐνεργητικὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ὁρε-
ξιν, ἐβλεπαν τὴν Ὑδραν, ὡς φωλαίαν τῆς παλαιᾶς
ἐλευθερίας. Πολὺν καιρὸν ἐκάθισεν ἐν αὐτῇ ὁ Ἀν-
θιμος Γαζής, ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος,
Βενιαμὴν ὁ Λέσβιος, ὁ Σαράφης Γρηγόριος, καὶ πλεῖ-
στοι ἄλλοι ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκ τῶν λοι-
πῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀμφίβολον τύ-
χην τῆς αὔριον.

Οὕτω παρήχθησαν διάφοροι λόγιοι Ὑδραῖοι, οἵτι-
νες ὑπεστήριζαν τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τό-
που, ὡς ὁ Ἰωάννης υἱὸς τοῦ Παπᾶ Ἀντωνίου Κρι-
ζῆ καὶ τ. λ. ὅστις, ὢν προικισμένος ἐκ φύσεως μὲ
πολλὰ προτερήματα καὶ μέγα καλὸν νοῦν, ἐπειδὴ οἱ
ἄλλοι συμμαθηταί του, ὡς λαϊκοί, ἀφιερώθησαν εἰς
τὸ ἐμπόριον, οὗτοι δὲ γενόμενος Ἱερεὺς μετὰ τὸν
θάνατον τοῦ πατρὸς του, ἐφάνη πολὺ ὡφελίμος εἰς
τὴν πατρίδα του καὶ ἐδιώρθωσε τὰ ἥθη τῶν συμπολι-
τῶν του, μὲ τὴν διδασχὴν καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ βί-
ου του, κατ' ἐξοχὴν δὲ τοὺς Ἱερεῖς, οἵτινες ἀπαίδευτοι
ὄντες καὶ μὴν ἡξεύροντες νὰ ἐκτελῶσι τὰ θρησκευ-
τικὰ χρέη των, ἐπειδὴ τότε δὲν ὑπῆρχον Ἀρχιερεῖς

μόνιμοι, συνηθραίζοντο ἅπαντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ χάριν νοουθεσίας καὶ ὁδηγιῶν, τοὺς ὠδήγει πῶς να ἐκτελῶσι τὰς ἱεροπραξίας κατὰ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν διὰ τῆς ἀόκνου φροντίδος τοῦ ἀνεμόρφωσε καὶ τὸ τότε ἀπαίδευτον Ἱερατεῖον, καὶ ἐν συντόμῳ κιμνία ὑπόθεσις τοῦ Κοινοῦ δὲν ἐγένετο χωρὶς νὰ ᾖναι οὗτος παρῶν, καὶ ἦτο τύπος καὶ ὑπογραμμὸς Ἱερομένων καὶ λαϊκῶν, διὰ τοῦτο ἐσέβοντο αὐτὸν ὅλοι οἱ συμπαλῖται του. Ἦτο δὲ τοσοῦτον φιλόξενος, ὥστε ἡ οἰκία του ἦτο τὸ πανδοχεῖον ὅλων τῶν ἐρχομένων ξένων.

Ἀλλὰ πόσον ἀξιοτέβαστος ἐφάνη οὗτος εἰς τὴν ὑπέραν εἰγμὴν τῆς ζωῆς του καὶ πόσον κατανουκτικὴ ἐστάθη ἡ παράστασις τῶν τέκνων του! Ἀφ' οὗ ἐπλησίασεν εἰς τὸν θάνατον, συνήχθησαν ὅλοι οἱ ἀπόγονοι περὶ τὴν κλίνην του ἵνα ἀσπάζωνται τὴν χεῖρα του, καὶ ἀρ' οὗ ἐπρόσφερεν εἰς αὐτοὺς τὴν εὐλογίαν του, δίδων αὐτοῖς καὶ πολλὰς νοουθεσίας διὰ νὰ ζῶσιν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἐν εἰρήνῃ εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα ἐννέα ἐτῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολυαριθμοῦ οἰκογενείας του, συγκειμένης ἀπὸ ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε ἄτομα λέγω, ἀπὸ τὰ τέκνα του καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων, διότι ἡτύχησεν ὡς ἄλλος Ἰακώβ, νὰ ἰδῇ ζῶν τριτέγγονα.

Οὗτος λοιπὸν θεωρῶν, ὅτι δὲν εἶχε σχολαῖον Ἑλληνικὸν ἢ Πατρίς του, ἐνήργησε τῷ 1750 διὰ τῆς συνδρομῆς καὶ ἄλλων κατοίκων, καὶ ἔφεραν κατὰ πρώτην φοράν διδάσκαλόν τινα Ἑφέσιον Ἀπόστολον λεγόμενον, ἄνδρα τῷ ὄντι ἐνάρετον καὶ πεπαιδευμένον, πρὸς ὃν ἐδίδαν ἐτήσιον μισθὸν γρόσια διακόσια. Μεταξὺ ὅμως τῶν εἰρημένων κατοίκων ὁ Ἰωάννης Σούρμπας διεκρίθη ἔτι μάλλον τῶν ἄλλων, δι-

ὅτι ἀφιέρωσεν εἰς τὸ Κοινὸν ἐν οἰκοδόμημα ἰδιόκτη-
τόν του μὲ εὐρύχωρον περίβολον καὶ κατάλληλον
διὰ Σχολεῖον, ἔνδον τοῦ ὁποίου ὠκοδόμησε κατὰ τὸ
1749 καὶ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τὸ
ὅποτον κεῖται εἰς καλὴν θέσιν, ἀπέχον ἐν τέταρτον
τῆς ὥρας μακρὰν τοῦ λιμένος. Τὸ Σχολεῖον τοῦτο
ἐπιδιορθωθὲν κατὰ τὸ 1830 παρὰ τῆς τοπικῆς ἀρ-
χῆς χρησιμεύει μέχρι σήμερον ὡς τοιοῦτον, πρὸς
μαθήτευσιν τῆς νεολαίας.

Τὰ ἔξοδα τοῦ Σχολείου του ἐγένοντο κατ' ἀρχὰς
διὰ τῆς συνεισφορᾶς τῶν μνημονευθέντων οἰκογενει-
αρχῶν, ἐξοδευόντων ἐκ τοῦ στερήματος πρὸς διατή-
ρησίν του. Τὸ μέτρον τοῦτο δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς
ἐναργῆς ἀπόδειξις τῆς πρὸς τὸν φωτισμὸν τῶν τέ-
κνων ἐφέσεώς των. Ἀκολούθως δέ ὅσοι τῶν ἄλλων
πολιτῶν ἐγνώρισαν τὴν προερχομένην ὠφέλειαν
ἀπὸ τὴν παιδείαν, συνετέλεσαν καὶ οὗτοι εὐχαρί-
σως διὰ τῆς συνεισφορᾶς των, καὶ βέβαια ὅπου ζη-
λος πρὸς τὸ καλὸν ἐκεῖ καὶ τὰ μέσα εὐπόριστα.

Ὁ εἰρημένος διδάσκαλος Ἀπόστολος διέπρεπεν
εἴκοσιν ἔτη καὶ συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν ἠθικὴν
βελτίωσιν τῆς νεολαίας, καὶ ἡ πρόοδος αὐτῆς
ἀπέδειξε μὲ τὸν καιρὸν ἀρκετὰ, τὸν ὅποτον ζῆλον
κατέβαλεν οὗτος διὰ νὰ τὴν φωτίσῃ, διότι ἐξήγαγεν
ἀρκετοὺς μαθητὰς ἀξιόους διὰ νὰ διευθύνωσι τὰ ἐ-
σωτερικὰ πράγματα τοῦ τέπου, ἐνῶ πρότερον δὲν
ἐγνώριζον οὔτε τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν. Πρῶ-
τος ὁ διδάσκαλος οὗτος, ἔδωκε σχέδιον καὶ πῶς
νὰ συνθέττωνται αἱ πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξου-
σίαν ἀποστελλόμεναι ἀναφοραί, ὁμοίως καὶ τὰ ἐπι-
μόσια ἔγγραφα.

Μετά τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔφεραν τῷ 1770 ἄλ-
(ΙΣΤΟΡ. ΥΔΡΑΣ).

λον διδάσκαλον ἱερομόναχον Γαβριὴλ καλούμενον, καταγόμενον ἐκ Σπάρτης. Ἀκολουθῶς μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἐτῶν ἤτοι τῷ 1776 προσεκάλεσαν καὶ ἑτερόν τινα ἱερομόναχον ἐνάρετον, Πρόχορον καλούμενον, ἐπαγγελλόμενον καὶ τὸν πνευματικόν. Οὐδὲν κατώτερος φανεῖς καὶ οὗτος τῶν προκατόχων του καὶ ἐκπληρῶν μὲ ζήλον θρησκευτικόν τὸ ἐπάγγελμά του, ἐξεσῶναι λόγους ἐπ' ἐκκλησίας πάσας τὰς Κυριακάς, διδάσκων τὰ θρησκευτικὰ χρεῖα εἰς τοὺς κατοίκους, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξαλείφωι τὰς παλαιόθεν γελοιώδεις συνηθείας τῶν γάμων καὶ τὰς δεισιδαιμονίας, ὡς θέλομεν ἰδεῖ ἀκολουθῶς ἐκ τοῦ ἐπομένου κεφαλαίου, ὥστε μὲ τὰς κατ' οἶκον συμβουλὰς καὶ νοουθεσίας του ἴσχυσε νὰ μεταβάλλῃ αὐτάς εἰς τὸ εὐσχημον.

Ἀποθανόντος τούτου ἔφεραν τῷ 1799 ἄλλον τινα Προκόπιον ἱερομόναχον, καταγόμενον ἐκ Τριπόλεως τῆς Πελοποννήσου, ὅστις εἶχε καὶ ἐπιτημονικάς γνώσεις, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει εἰς τὰς Ἀκδημίας τῆς Εὐρώπης. Διέδωσε καὶ οὗτος μετ' ἐπιτυχίας ὅχι μόνον τὸν φωτισμὸν τῶν νέων, ἀλλ' ἐξύπνῃσε καὶ τὴν φιλομάθειαν τῶν γονέων, οἵτινες καὶ τοι καταγινόμενοι εἰς τὰς ὑποθέσεις των, κατὰ προτροπὴν του ἤρχοντο συνεχῶς ἐν' ἀκροάζωνται τὰ μαθήματά του, καὶ ἐνῶ εἶδαν τὸ καλὸν παράδειγμα εἰς τὰ τέχνα των, εἰς τὸ νὰ ᾔναι ἐπεμελῆ εἰς τὴν προκοπὴν των, ὠφελοῦντο ἐνταυτῷ καὶ οἱ ἴδιοι μανθάνοντες ὅσα εἰς τὴν νεότητά των ἔν ἐλάβανον χαίρον ν' ἀκούσωσιν.

Οἱ τέσσαρες οὗτοι διδάσκαλοι, ὄντες ἐκ τοῦ Ἱερατικοῦ Τάγματος, ὅχι μόνον ἐπεμελοῦντο τὴν προκοπὴν τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ἦσαν καὶ πνευματικοὶ πα-

τέρες τῶν ιδίων, ὁδηγοῦντες αὐτοὺς εἰς τὴν ἠθικὴν. Ἐνεκα τούτου καὶ τὰ ἥθη τῶν εὐκαταστάτων οἰκογενειῶν ἦσαν αὐστηρά, ὡς θρησκευτικά, καὶ διεκρίνοντο μεταξὺ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἠθικὴν, καὶ ἐλογίζοντο ὡς μόνοι λόγιοι· λέγομεν δὲ τοῦτο, διότι οἱ ἄλλοι οἰκογενεάρχαι ἄλλην παιδείαν δὲν ἠθέλησαν νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς υἱοὺς των, εἰμὴ μόνον νὰ μαθάνωσι τὴν Πρακτικὴν Ἀριθμητικὴν διὰ νὰ ἐμπορεύωνται, καὶ τόσα γράμματα ὅσον ν' ἀναγινώσκωσι καὶ ὑπογράφωσι τὸ ὄνομά των· ἐὰν δὲ τοὺς ἠρώτα τίς «διατί δὲν διδάσκεις τὸν υἱόν σου » καλῆτερα ; ἀπεκρίνατο λέγων, καὶ τί τί θέλει τὰ » πολλὰ γράμματα ; μήπως θὰ τὸν κάμω φιλόσοφον; ἀρκεῖ μόνον νὰ γράφῃ τὸ ὄνομά του».

Ἐνεκα τούτου πολλὰ ὀλίγοι ἐπρόντιζαν τὴν παιδείαν τῶν τέχνων των, ἐνῶ οἱ προκάτορες των, καίτοι ζῶντες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας, καὶ μὴ ὅλην τὴν τότε στέρησιν τῶν χρημάτων, ἔδειξαν περισσότερον ζῆλον πρὸς τὴν παιδείαν. Διὰ ταῦτα εἶναι καὶ τόσω περισσότερον ἐπαινετοὶ οἱ παλαιοί, διότι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ὑψωθῶσιν ὑπεράνω τοῦ καιροῦ ἐκείνου τῆς ἀπαιδευσίς. Εἶναι ἀληθινὸν ὁμῶς, ὅτι ἐσχάτως πάντες οἱ πρόκριτοι καὶ τινες τῶν πλοιοάρχων, ἐπιθυμοῦντες νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς υἱοὺς των καλῆτέραν παιδείαν τῶν ἄλλων, μετεχειρίσθησαν ὅλα τὰ μέσα διὰ τὴν προκοπὴν των χωρὶς φειδῶ, καὶ ἔχοντες διδασκάλους εἰς τὰς οἰκίας των καὶ εἰς τὰ πλοιά των, καθὼς ὁ Α. Τσαμαδὸς, οἱ δύο ἀδελφεοὶ Τουμπάζαι κ. τ. λ. τοὺς ὁποίους ὅχι μόνον ἐδίδασκον οἱ ἴδιοι τὴν ἠθικὴν ἀνατροφὴν, ἀλλ' ἀφοῦ ἐνεδυναμοῦντο εἰς τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἐστελλον αὐτοὺς εἰς τὴν Εὐρώπην, ἵνα τελειοποιηθῶσιν.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων τεσσάρων διδασκάλων συνεισέφερον πολὺ εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν κατ'οἰκῶν, καὶ οἱ διὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἀλβανῶν τοῦ 1769 μεταναστεύσαντες Πελοποννήσιοι, μετὰ τῶν ὁποίων ἦσαν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν Προκρίσων τῆς Πελοποννήσου, ὡς προσέβη. Ἐκ τῆς ἐπιμιξίας δὲ τούτων ὅχι μόνον ἠλλάξαν τρόπον ζωῆς, ἀλλ' ἔμαθαν καὶ τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν, ἐνῶ πρότερον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κατοίκων δὲν τὴν ἤξευραν, μάλιστα αἱ γυναῖκες δὲν ἐγνώριζαν νὰ προσφέρωσιν οὐδὲ μίαν λέξιν, εἰς τρόπον ὥστε μετὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Βούλγαρη κατήντησε νὰ γίνῃ ἡ κυρία διάλεκτος ὁλων τῶν οἰκογενειῶν τῆς πρώτης τάξεως, ἡ δὲ Ἀλβανικὴ βαθμυδὸν παρήκμαζεν, ἀφ' οὗ ἤρχισε νὰ ἐκλείπῃ ἀπὸ τῶν σπυριτικῶν τὰς οἰκίας.

Πρῶτος δὲ ὅστις ἀπεσκοράχισε τὴν Ἀλβανικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ ὑπῆρξε τῷ 1803 ὁ Δημήτριος Κριεζῆς, υἱὸς τοῦ Παπᾶ Ἀντωνίου Κριεζῆ, ὅστις φιλομαθὴς ὢν, εἶχε κατ' οἶκον διδασκάλους τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς διαλέκτου διὰ νὰ σπουδάζωσιν οἱ υἱοὶ τοῦ, μὴ φειδόμενος ἐξόδων διὰ τὴν προκοπὴν των. Ἐκτὸς τούτου ἡ οἰκία τοῦ ἦτο πανδοχεῖον τῶν ξένων. Μετὰ δὲ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἡ Ἀλβανικὴ ἐξέλειπε παντάπασιν ἀφ' ὅλας τὰς τάξεις τῶν Πολιτῶν, διότι ἀνέτρεφον τέκνα των, ὁμιλοῦντες εἰς αὐτὰ νηπιόθεν τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν, τὸ ὅποιον ἐξακολουθοῦσιν ἄχρι σήμερον, εἰς τρόπον ὥστε μόνον οἱ γέροντες ὁμιλοῦσι τῶρα τὴν Ἀλβανικὴν ἀναμεταξύ των.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦσαν μακρέβιοι οἱ κάτοικοι, καὶ τοῦτο προήρχετο βέβαια ἐκ τῆς ὀλιγαρχείας· διότι ζῶντες τὴν φυσικὴν των ζωὴν, δὲν

ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς τὰς ἀσθενείας. Ζῶσιν εἰσέτι πολλοὶ γέροντες ἑκατοντούτεις, καὶ αὐτοὶ δύνανται νὰ μαρτυρήσωσι περὶ τούτου. Διηγοῦνται, ὅτι τὸ πάλαι οἱ κάτοικοι δὲν ἠθένουν ποτέ, ἀλλ' οὐδὲ ἱατροὺς εἶχον. Τὴν σήμερον ὁμως δὲν προφθάνουσιν οἱ ἱατροὶ νὰ ἐπισκέπτωνται τοὺς ἀσθενεῖς. Ἀφ' οὗτου εἰσεχώρησεν εἰς τοὺς κατοίκους ἡ πολυποικιλία τῶν φαγητῶν καὶ ἡ τρυφή, ἡδυνάττησεν ἡ φύσις των, καὶ μάλιστα αἱ γυναῖκες πολλάκις ἀποθνήσκουσιν ἀπὸ φθίσιν.

Τὰ πολυποικίλα φαγητὰ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ καφέ καὶ τόσα ἄλλα περιττὰ πράγματα ἦσαν παντάπασιν ἀγνωστα εἰς τοὺς κατοίκους. Μετὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Γαλλίας εἰσεχώρησαν τὰ προλεχθέντα καὶ ἤρχισαν ἕκτοτε νὰ κατασκευάζωσι διάφορα γλυκίσματα καὶ ζυμαρικά, ὁμοίως καὶ τὸν καθαρὸν ἄρτον, τοῦ ὁποίου ἡ κατασκευὴ εἶναι περίφημος κατὰ τὴν ποιότητα καὶ τὴν λευκότητα. Λέγουσιν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Χουσεῖν Πασσᾶς, ὅτε μετέβη εἰς Ἑδραν, γευσάμενος τούτου, ὠμίλει πάντοτε μετὰ θαυμασμοῦ· ὅσον λοιπὸν ὀλιγαρχεῖς ἦσαν παλαιόθεν, ἀλλὰ τόσον ἐσχάτως ἡγάπων τὴν πολυποικιλίαν τῶν φαγητῶν.

Καθὼς οἱ ἄνδρες, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τὸν παλαιὸν καιρὸν ἦσαν μεγαλόσωμοι, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐεидεῖς καὶ εὐρωστοι, πλήν ἀπρόσιτοι. Εἰς καὶνὲν μέρος αἱ γυναῖκες δὲν ἔζων μὲ τὴν σωματικήν πειαν καὶ αἰδῶ, ὡς εἰς τὴν Ἑδραν, προτέροισι πολλὰ εὐάρμοστον εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον, τὸ ὁποῖον προήρχετο ὡς ἐκ τῆς αὐστηρᾶς ἀνατροφῆς, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον παιδιόθεν ἀπὸ τὰς μητέρας των, αἵτινες ἐπηγρύπνουν, φροντίζουσαι διὰ τὴν σεμνὴν ἀνατροφὴν των. Διὰ τοῦτο συνεισισμέναι πάντοτε εἰς τὴν

πυστολήν, ἐνησχολοῦντο εἰς τὰ ἔργα των. Αἱ μητέρες, περιορισμέναι εἰς τὰς καθημερινὰς ἐργασίας καὶ φροντίδας τῆς οἰκίας των, δὲν ἐξήρχοντο ἔξω παρὰ κατὰ τινὰς περιστάσεις, οὐδ' ἔξω παρὰ διὰ τὸν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα των, ὅλας δὲ τὰς λοιπὰς ἀξιώσεις ἐθεώρουν ὡς ἐπιβλαβεῖς· ἕνεκα τούτου ἐφύλαττον μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν τὰς θυγατέρας των καὶ δὲν ἐξήρχοντό ποτε τῆς οἰκίας, ἀνευ τῆς ἀδείας αὐτῶν.

Ἐκ τούτων ὁμῶς δὲν πρέπει νὰ νομίζῃ τις, ὅτι δὲν ἐξήρχοντό ποτε τῆς οἰκίας, τὸναντίον μάλιστα ἔκαμνον ὅλας τὰς ἐπισκέψεις καὶ τὰς περιδικασίας των, ἀλλὰ συνωδεύοντο πάντοτε ἀπὸ τὰς μητέρας. Ἦτον ἀπηγορευμένον εἰς ὅλας τὰς σημαντικὰς οἰκογενεῖας αἱ παρθέναι νὰ στέκωσιν εἰς τὴν θύραν καὶ νὰ περιφέρωνται μόναι εἰς τὰς ὁδοὺς, διότι ἐγίνετο εἰς αὐτὰς μεγάλη κατηγορία. Εὗρισκοντο γυναῖκες εἰς Ὑδραν, αἵτινες ποτὲ δὲν ὑπῆγαν ἀπὸ τῆς μίαν συνοικίαν εἰς τὴν ἄλλην, ἀλλ' οὔτε κατέβησαν ποτὲ εἰς τὴν ἀγορὰν.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ γυναῖκες ἦσαν φύσει πολύγονοι· ἐφθασαὶ πολλάι νὰ γεννήσωσιν εἴκοσιν ἕως εἰκοσιτέσσαρας παῖδας, αἵτινες τὴν πρώτην, ἢ τὸ πολὺ τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς γέννας των, ὑπήγαιναν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπῆενον τὰ ῥοῦχά των. Ἦσαν δὲ εἰς τὸ ἄκρον φίλεργοι καὶ κατεγίνοντο εἰς τὸ νῆθαι καὶ ὑφαίνειν τὰ φορέματά των καὶ τὰ τῆς οἰκογενείας των. Ἐκεῖνοι οἱ μακάριοι καιροὶ δὲν εἶχαν χρεῖαν οὔτε ἀπὸ δούλων, οὔτε δούλας, διότι δὲν ὑπῆρχεν ὑπερηφάνεια· ἀλλ' αἱ ἱδῖαι ἐκῆγαινον καὶ ἐπῆενον τὰ φορέματά των εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔφερον νερὸν ἀπὸ τὰ καλὰ πηγάδια, βαστάζουσαι εἰς

τοὺς ὠμούς το βρέλιον καὶ εἰς τὰς χεῖρας τὸ ἐργό-
χειρόν των, καὶ μέχρι τοῦ 1760 ἔζων ἀνυπόδητοι ἄν-
δρες καὶ γυναῖκες, ἦτοι χωρὶς περικνημίδας (κάλ-
πας). Ὅτε δὲ ἤρχισαν νὰ κατασκευάζωσι δεξαμενὰς
εἰς τὰς οἰκίας των, αἱ εὐκατάστατοι γυναῖκες ἐπλυ-
νον ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν· αἱ ἄλλαι ὁμῶς ἐξτχολού-
θουν τὸ ἴδιον μέχρι τοῦ 1795.

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐπειδὴ ἤρχισαν νὰ
πολλαπλασιάζονται αἱ δεξαμεναὶ εἰς ὅλας σχεδὸν
τὰς οἰκίας, νὰ ἔχωσι καὶ ὑπὴρέτιδας, ἔπαυσεν ὅλως
διόλου ἡ συνήθεια αὕτη, ἐκτὸς μόνον τῶν ἀπόρων
γυναικῶν, αἵτινες περιεφέροντο εἰς τὰ βουνά, διὰ νὰ
συλλέγωσι ξύλα, χόρτα καὶ μανιτάρια, τὰ ὅποια πω-
λοῦσαι ἔζων μὲ στενοχωρίαν.

Αἱ Ὑδραῖαι, φυλάττουσαι ὅλας ἐκείνας τὰς ἀρχὰς
καὶ τὰς προλήψεις, ὅσαι πανταχοῦ συντείνουσιν εἰς
τῶν καθεστώτων τὴν διατήρησιν, δὲν ἀπεμακρύνον-
το ἀπὸ τὸν τόπον των, ἀλλ' οὔτε ἐξενιτεύθησάν πο-
τε, διότι κατηγοροῦντο ἀπὸ τὰς ἄλλας, καὶ ἂν ποτε
ἤθελε συμβῇ νὰ μεταβῇ καμμίᾳ εἰς ἄλλο μέρος διὰ
κατεπεύγουσαν ἀνάγκην, ἐκινδύνευε νὰ χάσῃ τὴν ὑπό-
ληψίν τῆς. Ἦδη ὁμῶς τὰς ἔκαμεν ἡ ἐνδεικ ν' ἀπο-
δημῶσαν εἰς ξένας χώρας μακρὰν τῆς Ὑδρας καὶ
κατ' ἐξοχὴν εἰς Ἀθήνας καὶ Σύρον, ὅπου γίνονται αἱ
πρώην ὑπερήφανοι δοῦλαι καὶ παραμάναι, διὰ νὰ
προσπορίζωνται τὰ πρὸς τοῦ ζῆν ἀναγκαῖα.

Οἱ κάτοικοι πάντες ἠγάπων μὲ ὑπερβολὴν τὴν
εὐχοσμίαν καὶ ἡ ἐνδυμασία των ἦτο τόσον κομψή, ὥ-
στε διέφερε πολὺ ἀπὸ ἐκείνην τῶν ἄλλων νησιωτῶν,
οἵτινες ἐπροσπάθουν νὰ ἐδύωνται κατὰ τὸν ἴδιον
τρόπον τῶν Ὑδραίων, μάλιστα αἱ γυναῖκες. Ἐκτὸς
τούτου ἐπρόντιζον ὑπὲρ τὸ δέον διὰ τὴν καθαριότητα

ἐκυτῶν, τῆς οἰκίας των καὶ τῶν ἐνδυμάτων των, εἰς τρόπον ὥστε ἐφρόντιζον νὰ μὴ φαίνεται μηδὲ τρίχα ἐπάνω των. ὅταν δὲ ἐβλεπόν τινα ῥυπαρὸν, ὁ τοιοῦτος ὅχι μόνον κατηγορεῖτο παρὰ πάντων, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸν ἐπλησίαζον. Τοσοῦτον δὲ ἦσαν ἐκδοτοὶ εἰς αὐτὸ τὸ πάθος, ὥστε ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ γέροντες καὶ οἱ πολλὰ ἐνδεεῖς ἦσαν καθάριοι. Ὅλοι αἱ θεραπευίδες ἦσαν ὑποχρεωμένοι ν' ἀσχολῶνται εἰς τὴν καθαριότητα τῶν οἰκιῶν, σπογγίζουσαι αὐτὰς μὲ σπογγάρια συνεχῶς, ὥστε ἤστραπτον τὰ πατώματά των, φυλάττουσαι προσέτι καὶ μεγάλην τάξιν εἰς αὐτάς. Ὅθεν τὰ ἐπιπλά των δὲν ἦσαν ἀτάκτως ἐπισωρευμένα, καθὼς εἰς τινα ἄλλα μέρη διὸ καὶ εἶχαν πρόχειρον εἰς τὴν ὥραν πᾶν ὅ,τι ἐχρειάζετο.

Ὅλοι ἐν γένει, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, μεγίστην ἐδείκνυον ἐλευθεριότητα καὶ φιλοξενεῖαν πρὸς τοὺς ξένους, ἐξαιρέτως δὲ αἱ γυναῖκες πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς. Ὅσοι δὲ ἄποροι ἤρχοντο εἰς τὴν Ὑδραν, Ἱερεῖς, Διδάσκαλοι καὶ Ἱατροί, ἵνα παροικήσωσιν ἐκεῖ, ἔλαβον πολλὰς ὠφελείας. Καὶ ποῖος ξένος δὲν ὑπερευτύχησεν; Ὅλοι οὗτοι ἤρχοντο ἀνευ λεπτοῦ καὶ ἐφευγον μετὰ πέντε ἢ ἑξ χρόνους, ἔχοντες πλήρη τὰ θαλάμια των μὲ χιλιάδας διστήλων. Ἐκ τοῦ ἐπομένου ἀνεκδότου θέλουσι πεισθῇ οἱ ἀναγνώσται εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων.

Ναύτης τίς μέλλων ν' ἀναχωρήσῃ εἰς ταξιίδιον, παρήγγειλεν Ἱατρόν τινα ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του νὰ ἐπισκέπτηται τὴν οἰκογένειάν του καὶ θέλει τὸν εὐχαριστήσῃ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του. Ὁ Ἱατρός δὲν ἔλειψεν εἰς κάθε συμβᾶσαν ἀσθένειαν τῆς οἰκογενείας τοῦ ναύτου νὰ ἐκπληρώσῃ πιστῶς τὴν παραγγελίαν του. Ἐπανελθὼν δὲ ὁ ναύτης καὶ πλη-